

การศึกษาทางสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย

ความเป็นมา

ในด้านการศึกษาสังคมสงเคราะห์นั้น สำนักฝ่ายวัฒนธรรมสภาวัฒนธรรมแห่งชาติสมัยจอมพลแปลก พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งสถานศึกษาสังคมสงเคราะห์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2485¹ โดยให้เจ้าหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติฝึกอบรมตามหลักสูตร 1 ปี ซึ่งนับเป็นประวัติการณ์ในการวางรากฐานเพื่อส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์และได้ยุบเลิกไปพร้อมกับดำเนินการวัฒนธรรมฝ่ายหญิง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2495 สภาวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้ฟื้นฟูขึ้นใหม่ คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณประโยชน์ในการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาสากล จึงได้ดำเนินการสถานศึกษาสังคมสงเคราะห์ขึ้นใหม่อีก เป็นสถาบันการศึกษาเพื่ออาชีพการสังคมสงเคราะห์โดยตรง² ในการนี้สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาหารือเรื่องหลักสูตรการอบรมโดยเปิดเป็นสถานศึกษาสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้สำเร็จปริญญาแล้ว และ

¹ สุพัศตรา สุภาพ, "บริการสวัสดิการสังคม : ความเป็นมาเบื้องต้นของงานบริการสวัสดิการสังคมในประเทศไทย" กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519 หน้า 14 (อค์สำเนา).

² เรื่องเดียวกัน .

ได้กำหนดระยะเวลาการอบรมหลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี วิชาในหลักสูตร
ภาคทฤษฎีแบ่งเป็น 3 หมวด คือ หมวดวิชาทั่วไป หมวดวิชาสังคมศาสตร์ และ
หมวดวิชาทางสังคมสงเคราะห์และมีการฝึกภาคปฏิบัติด้วย โดยการส่งนักศึกษา
ออกปฏิบัติการตามองค์การสงเคราะห์ต่าง ๆ

กิจการสังคมสงเคราะห์ได้เจริญก้าวหน้าเป็นอันมาก และขยายงาน
ออกไปอย่างกว้างขวาง ประกอบกับรัฐบาลขณะนั้นกำลังเร่งรัดจัดงานสังคม
สงเคราะห์เพื่อสวัสดิภาพของสังคม และเพื่อเป็นการวางรากฐานงานสังคมสงเคราะห์
ให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และเป็นไปตามหลักวิชาการ ที่นานาประเทศได้ดำเนิน
อยู่ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้จัดตั้งคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2497 เพื่อส่งเสริมการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ให้เทียบเท่า
มหาวิทยาลัยในต่างประเทศและรับโอนงานฝึกอบรมนักสังคมสงเคราะห์จากสภา
วัฒนธรรมแห่งชาติมาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 จนกระทั่งปัจจุบัน

ในการรับผู้เข้าศึกษาในคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์นั้น ในชั้นแรกรับสมัครเฉพาะผู้ที่มีพื้นฐานความรู้สำเร็จการศึกษาปีที่ 2
จากคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยแห่งใดแห่งหนึ่ง คือ คณะนิติศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์
และการบัญชี คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะอักษร
ศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและการสหกรณ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งนี้โดยถือหลักว่า นักศึกษาในคณะต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นพวกที่ศึกษา
วิชาประเภทศิลปศาสตร์มาแล้ว มีพื้นฐานความรู้เหมาะสมที่จะศึกษาในคณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ต่อไป ผู้สมัครต้องศึกษาวิชาตามหลักสูตรปีที่ 3 และปีที่ 4 ของคณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์เป็นเวลาอีก 2 ปี เมื่อสอบไล่ได้ครบทุกลักษณะวิชาแล้วจึงจะถือว่าเป็นผู้สำเร็จ
การศึกษาในแผนกนี้ได้รับปริญญาตรีทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

สำหรับหลักสูตรการศึกษามีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในการจัดทำหลักสูตรได้พยายามศึกษาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในอเมริกาและอังกฤษ เพื่อให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกับระดับการศึกษาสังคมสงเคราะห์ชั้นมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ชั้นปริญญาตรีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัจจุบันนี้การรับนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์รับจากผู้สำเร็จชั้น ม.ศ.5 หรือเทียบเท่า และต้องผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การศึกษามีทั้งหลักสูตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโท¹

วัตถุประสงค์ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปริญญาตรี ปีการศึกษา 2519-20

1. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์อย่างกว้างขวางทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถประกอบอาชีพสนองความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อวางแผนการศึกษาสาขาสังคมสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
3. เพื่อให้ให้นักศึกษาที่สำเร็จออกไปมีความรู้ในการทำงานสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวกับการแพทย์ การศึกษา การพัฒนาสังคม การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การวางแผนครอบครัว สวัสดิการอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน และการสำรวจวิจัย

---

¹ นवलนาด อมาตกุล "การศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์" เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสาขาสังคมสงเคราะห์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 1.

ผู้ศึกษาเพื่อรับปริญญาตรีทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ต้องมีหน่วยกิต
สะสมไม่ต่ำกว่า 140 หน่วย และได้ศึกษาวิชาต่าง ๆ ให้ครบตามหลักสูตรและ
ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ ¹

วิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัย	36 หน่วยกิต
วิชาแกนสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	45 หน่วยกิต
วิชาเอกสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์	21 หน่วยกิต
วิชาฝึกภาคปฏิบัติ	8 หน่วยกิต
วิชาโท	18 หน่วยกิต
วิชาเลือก	12 หน่วยกิต

การฝึกภาคปฏิบัติ (Field Work Practice)

การฝึกภาคปฏิบัติ หมายถึง การนำความรู้ทางทฤษฎีที่ได้รับจากห้องเรียน
ไปฝึกทดลองปฏิบัติในสนาม ²

Priscilla Young อธิบายความหมายเรื่องการนิเทศก์การศึกษา
ฝึกงานสังคมสงเคราะห์ว่าหมายถึง

การสอนงานและการเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์
ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา (Field Work Advisor) หรือ (Field Work Tutor)

¹ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519) หน้า 83 .

² จีรา สาคกรพันธ์, "การฝึกภาคปฏิบัติ", เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ
สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, หน้า 67 .

ในขณะที่สังคมสงเคราะห์ร่วมกับอาจารย์ผู้ฝึกสอนภาคปฏิบัติภาคสนาม (Field Work Advisor) ภายทอดความรู้และทักษะระดับวิชาชีพให้นักศึกษามาฝึกงาน ใ้ห้ทดลองปฏิบัติงานอย่างมีขอบเขตและภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของผู้ฝึกงาน¹

การฝึกภาคปฏิบัติถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เพราะงานสังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะในการทำงานกับบุคคล กลุ่มชนหรือสังคม นักสังคมสงเคราะห์ต้องช่วยเหลือบุคคล กลุ่มชน ชุมชนหรือสังคมที่ประสบปัญหาให้หลุดพ้นจากปัญหานั้น ๆ ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานจำต้องเรียนรู้วิธีการสงเคราะห์ หรือการทำงานกับบุคคล กลุ่มชนและชุมชนโดยตรงควย

จุดประสงค์ของการฝึกภาคปฏิบัติ

1. เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ มีทักษะ และทัศนคติอันถูกต้องเพื่อจะได้เป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ดีในอนาคต
2. เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ในด้านการศึกษา การสอน การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี บางครั้งผู้เข้ารับการศึกษาได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ หรือพบปัญหาที่การสอนภาคทฤษฎียังมิได้ครอบคลุมไปถึงก็สามารถนำมาสนทนาและศึกษาอย่างลึกซึ้งอีกครั้งกับอาจารย์ผู้สอนภาคทฤษฎีในสถานศึกษา

1

Priscilla Young, The Student and Supervision in Social Work Education, (England : Book Print, 1967), pp.12-13.

ประเภทของการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาวิชาสังคมสงเคราะห์ในมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ก็แตกต่างกันออกไป ดังนั้นนักศึกษาวิชาสังคมสงเคราะห์จึงควรเรียนรู้วิธีการสงเคราะห์หลาย ๆ วิธี เพื่อให้มีทัศนคติที่ดี มีความรู้เพียงพอ และมีความชำนาญงานพอที่จะเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่ดีและถูกต้อง ซึ่งทั้งหมดนี้จะแสวงหาจากการบรรยายภาคทฤษฎีในห้องเรียนแต่ประการเดียวย่อมไม่เพียงพอ จำต้องแสวงหาความรู้ความชำนาญและมีทักษะจากการฝึกภาคปฏิบัติด้วย ¹

การฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จำแนกได้ 5 ประการด้วยกัน ซึ่งผู้ที่เป็นบัณฑิตสังคมสงเคราะห์จะต้องจบการฝึกภาคปฏิบัติและปฏิบัติงานครบถ้วนตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ได้แก่

1. การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การจัดให้นักศึกษาไปศึกษาและดูงานตามหน่วยงานองค์การสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนก็เพื่อว่านักศึกษาจะได้เรียนรู้บริการทางสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน (Community Resources) จากการศึกษาดูงานนี้นักศึกษาก็มีโอกาสได้ศึกษาถึงระเบียบบริหารงาน การจัดทำนโยบายและการวางแผนงาน การปฏิบัติตามแผนงานเพื่อแก้ไข ชาติปัญหาและทำให้ความตองการต่าง ๆ ของคนบรรลุผล

หน่วยงานที่นักศึกษาจะไปศึกษาดูงานนี้ มีทั้งที่เป็นของรัฐบาล เช่น กรมประชาสงเคราะห์และสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ของกรมประชาสงเคราะห์ กิจการ

---

¹ Dorothy E. Pettes, Supervision in Social Work : A method of Student Training and Staff Development (London : George Allen and Unwin, 1967), p.15.

และบริการต่าง ๆ ของกรมราชทัณฑ์ ศาลคดีเด็กและเยาวชน กรมแรงงาน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานหรือองค์การทางสังคมสงเคราะห์ของเอกชน เช่น มูลนิธิต่าง ๆ เช่น โรงเรียนสอนคนหูหนวก ตาบอด และอื่น ๆ เป็นต้น

การศึกษาทำงานนอกสถานที่นี้ช่วยให้ความรู้แก่นักศึกษาสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับบริการทางสังคมสงเคราะห์สามารถนำมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นในอนาคต หรือช่วยจัดตั้งหน่วยงานบริการทางสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการชุมชนให้มีมากขึ้น¹ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มชนที่มีปัญหา นอกเหนือจากนี้แล้วนักศึกษาทางสังคมสงเคราะห์ยังใช้บริการทางสังคมสงเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชนให้มีความรู้ความสมหวังและความเสมอภาคทางสังคมตามสมควรแก่กรณีอีกด้วย

2. การฝึกภาคปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย เป็นการฝึกวิธีการทำงานกับบุคคล โดยเฉพาะเป็นพวกที่มีปัญหาและไม่สามารถจะช่วยเหลือตนเองได้² การนำความรู้ทางสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายที่เรียนรู้จากห้องเรียนไปทดลองฝึกปฏิบัติตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือแผนกสังคมสงเคราะห์ประจำอยู่ เทากับนักศึกษาได้เรียนรู้สภาพปัญหาตามความเป็นจริง โดยมีอาจารย์สอนภาคปฏิบัติซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์อาชีพประจำอยู่ในหน่วยงานนั้น ๆ ร่วมกับอาจารย์ของคณะดำเนินการร่วมกันฝึกสอนนักศึกษา ซึ่งความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ที่นำไปใช้ ตลอดจนประสบการณ์ก่อให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้องที่ควรแก่การเป็นนักสังคมสงเคราะห์อาชีพในอนาคต นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำงานกับบุคคลกับกลุ่มชน และกับชุมชน แม้ว่าจะเรียนรู้จากห้องเรียนเท่าใดก็ไม่เหมือนกับประสบการณ์ที่เห็นควยตา ประจักษ์แก่ใจและดำเนินการแก้ปัญหาพร้อมกับบุคคลที่มีปัญหาหาขอความ

1

Briscilla Young, The Student and Supervision in Social Work Education, pp.6-7.

2

Herbert Hewitt Stroup, Social Work : An Introduction to the Field, 2 d. ed. (New York : American Book Company, 1960) p.3.

ช่วยเหลือด้วยมือ ด้วยสติปัญญาและความรู้ของตนเอง

3. การฝึกภาคปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน¹ เป็นงานที่ทำกับกลุ่ม โดยมีจุดประสงค์ที่จะใช้การรวมกลุ่มเป็นการแก้ปัญหาบุคคล โดยใช้กลุ่มคนเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล ใช้กลุ่มเพื่อสร้างสรรความสามารถและส่งเสริมหรือพัฒนาบุคคลิกภาพ พฤติกรรมของบุคคลในการเป็นผู้นำก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อความก้าวหน้าของกลุ่มเป็นส่วนรวม¹

งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนนี้ อาจจะต้องอยู่ในศูนย์เยาวชน อยู่ในโรงพยาบาลทั่วไป หรือโรงพยาบาลโรคจิต โรคประสาท โรงพยาบาลปัญญาอ่อน หรือจะอยู่ในสถานสงเคราะห์ใด ๆ ก็ได้ จะใช้ในโครงการพัฒนาชุมชนก็ได้ ทั้งนี้เพราะลักษณะของสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน มีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน² คือ

1. Therapeutic Group Work หรืองานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน เพื่อเป็นการแก้ปัญหา

2. Recreational Group Work หรืองานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนใช้ในการสันทนาการ เพื่อการป้องกันและพัฒนาบุคคล เพื่อการเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหญ่ต่อไป

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาภาคทฤษฎีของวิชานี้แล้ว จะถูกส่งออกไปฝึกงานยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีบริการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนอยู่ เพื่อจะนำเอาวิชาความรู้

¹ Harleigh B. Trecker, Social Group Work : Principles and Practices, (New York : Association Press, 1975), pp.45-46.

² จิรา สาคกรพันธ์, "การฝึกภาคปฏิบัติ", เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, หน้า 171.

ไปทดลองปฏิบัติกับกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาอย่างแท้จริง โดยมีอาจารย์ของคณะฯ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาร่วมกับผู้นั้นในหน่วยงานนั้นทำหน้าที่สอนภาคปฏิบัติ ในขณะที่ฝึกปฏิบัติภาคสนามอยู่นั้น นักศึกษาจะทำหน้าที่บริหารกลุ่มด้วยตนเอง สังเกตการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม รู้จักสมาชิก ปัญหา และความต้องการของสมาชิก ในกลุ่มแต่ละคน นักศึกษาจะปฏิบัติตนเป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่มคำเนินตามโครงการต่าง ๆ เช่น กลุ่มเคี้ยวฟันในศูนย์เยาวชนมีความประสงค์ร่วมกันจะหัดเล่นกีฬาอเมริกันฟุตบอล นักศึกษาอาจจะช่วยเหลือโดยติดต่อหาผู้นำที่เป็นครูพลศึกษามาช่วยสอนเกมส์นี้ให้ แก่กลุ่มของตน การกระทำเช่นนี้เป็นการช่วยแก้ปัญหาการกระทำผิดของเยาวชนได้

4. การฝึกภาคปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน งานจัดระเบียบชุมชนและพัฒนาชุมชน เป็นงานสังคมสงเคราะห์สาขาหนึ่งที่นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ มีประสบการณ์ และหาความชำนาญจากภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติร่วมกัน การแก้ปัญหาหรือทำงาน พัฒนาชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้ก็ต่องใ้ผู้นั้นเรียนรู้จากปัญหาและไ้ลงมือทำงาน ด้วยตนเอง

หลักและขบวนการพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการที่มุ่งให้ประชาชน มีความสามารถปรับปรุงตนเองและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ให้มีความเจริญโดยอาศัยหลักการ ร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน ¹

การฝึกภาคปฏิบัติพัฒนาชุมชน เป็นโครงการร่วมระหว่างคณะสังคมสงเคราะห์ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยมีระยะเวลาในการฝึกรวม 10 สัปดาห์ติดต่อกันไป ²

¹ สัจญา สัจญาวิวัฒน์, พัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 25-26.

² สัมภาษณ์ นิภา ส.คุมรสุนทร, อาจารย์ที่ปรึกษาการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 3 กุมภาพันธ์ 2522.

5. การฝึกงานตามความสนใจ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกฝึกงานตามความสนใจ และความสมัครใจอีกด้วย เช่น นักศึกษามีความสนใจในเรื่องกิจการของเยาวชน ก็สามารถจะเลือกทำโครงการฝึกงานเกี่ยวกับเยาวชนได้ หรือนักศึกษาสนใจในเรื่องการสังคมสงเคราะห์ในโรงงานอุตสาหกรรมก็สามารถจะได้รับการฝึกงานในวงการอุตสาหกรรมได้ หรือถ้านักศึกษาสนใจไม่ว่าจะเป็นสาขาใด คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จะให้ความสนับสนุนในทุกกรณีตามความเหมาะสม

ผลสำเร็จของการฝึกงานส่วนหนึ่งเกิดขึ้นได้เพราะเป้าหมายของนักศึกษาเองที่ตั้งใจจะฝึกงานเพื่อการเรียนรู้ การปฏิบัติงานในองค์การมีโชเรียนจากผู้นิเทศก์งานอย่างใกล้ชิด ต้องศึกษาอิทธิพล สภาพแวดล้อมในองค์การที่มีต่อการปฏิบัติงาน สังคมสงเคราะห์ และยังคงศึกษาพฤติกรรมของผู้นิเทศก์งานในฐานะเจ้าหน้าที่คนหนึ่งขององค์การด้วย จึงกล่าวได้ว่าผู้ที่ฝึกงานด้วยความสนใจจะคงได้ประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการปฏิบัติงานในอนาคตบ้างไม่มากก็น้อย เช่น วิธีการเยี่ยมบ้าน การติดต่อประสานกับเจ้าหน้าที่ในองค์การ การทำงานเป็นคณะกับผู้ที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันหรือต่างวิชาชีพ การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน หรือการกระตุ้นคนในชุมชนให้เกิดความคิดริเริ่มในโครงการใหม่ ๆ ก็ตาม ทั้งนี้ ประสบการณ์จากการฝึกงานจะช่วยให้นักศึกษาวิเคราะห์ตนเอง แก้ไขจุดบกพร่องของตนเอง หรือมองเห็นแนวทางปฏิบัติงานที่ตนถนัดเพื่อฝึกฝนให้เป็นผู้ปฏิบัติงานที่ดีในภายหน้า

---

¹ ลัทธนา เสถียรสวัสดิ์, "การนิเทศก์งานสังคมสงเคราะห์", ใน ยุพา วงศ์ไชย, บรรณาธิการ, การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิชเนศ, 2519), หน้า 193.

เพื่อให้การปฏิบัติงานของนักศึกษาเป็นไปด้วยดี สถานศึกษาควรคำนึงถึงผลสะท้อนกลับจากสถานที่ส่งนักศึกษาไปฝึกงานและจากผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอนภาคปฏิบัติในสนามด้วย¹ เพื่อจะได้ประโยชน์ในการรวมเตรียมแนวทางสำหรับการนิเทศงาน กำหนดนโยบายการฝึกภาคปฏิบัติ รวมอภิปรายในเนื้อหาของการประเมินผล ขอบเขตของการประสานงานด้วย แท้จริงแล้วอาจารย์ผู้สอนการฝึกภาคปฏิบัติในสนามเป็นผู้รับผิดชอบการฝึกงานให้ดำเนินไปตามนโยบายของการฝึกงาน และควรยึดหลักการนิเทศงาน ดังที่ Bessie Kent² และ Harleigh B. Trecker . กล่าวไว้ดังนี้³

1. การถ่ายทอดควรทำอย่างมีระเบียบ ยึดหลักที่ว่าผู้รับการถ่ายทอดควรมีส่วนรวมด้วย มิใช่เป็นการให้ฝ่ายเดียวจากผู้ให้การนิเทศ
2. การถ่ายทอดควรมีการฝึกฝนให้ผู้รับการถ่ายทอดสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง ผู้นิเทศคอยดูแลให้การช่วยเหลือเมื่อเห็นว่าผู้รับการถ่ายทอดกำลังจะทำงานผิดพลาดหรือเมื่อได้รับการขอร้อง
3. ยึดหลักการทำงานด้วยความคิดสร้างสรรค์และการมีความคิดวิจารณ์ด้วยเหตุผลในการสอนและการถ่ายทอดงานต้องให้อิสระในการทำงานเพื่อฝึกหัดการวิเคราะห์ วินิจฉัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
4. การถ่ายทอดควรมีจุดเริ่มต้นจาก ยึดความสามารถของผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดและต้องยึดหลักในการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเพราะแต่ละบุคคลมีความสามารถในการรับถ่ายทอดไม่เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประเมินผลงานควรคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นหลักด้วย

1

Darothy E. Pittes, Supervision in Social Work : A method of Student Training and Staff Development, p.43.

2

Bessie Kent Social Work Supervision in Practice (London : Pergamon Press, 1969) pp,1-4.

3

Harleigh B. Trecker, Social Work Administration, (New York : Association Press, 1971)

งานสังคมสงเคราะห์จะพัฒนาได้ชามากถ้าระบบการถ่ายทอดงานไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะระบบการนิเทศน์นักศึกษาฝึกงาน อันเป็นตัวจักรสำคัญที่มีส่วนในการเป็นแบบของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ อุปสรรคในการฝึกงานอาจทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้รับการถ่ายทอด ฉะนั้นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้อันได้แก่ ผู้บริหารงานองค์การ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศงานที่ถ่ายทอดความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ควรร่วมกันสร้างทัศนคติที่ดีของผู้รับการถ่ายทอด ปลูกฝังการเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พร้อมทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพเพื่อเป็นการสร้างภาพพจน์แห่งวิชาชีพและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันแก้ไขและพัฒนาสังคมต่อไป.